

Myrernes brune slavekaravane · krydser stiens tørre Sahara *Per Jølling* (8); myrerne lægger et kabel · af myrer til myrens Babel – · af ivrende dyr et ilende bånd · skabt af fanatisk ånd *Emil Bønnelycke* (9). Myren styrer sit timeglas · hjem mod tuen – et stolt palads, · herimod kommer alt af vort, · selv pyramiderne til kort *Aage V. Reiter* (10).

Ove Abildgaard, En myretue (11); Martin A. Hansen, Fortællingen om myretuen (12); Harald H. Lund, Manden og myren (13), Myren (fabel) (14), Visen om myren og myrægget (fabel) (15); Hans P. Lunde, Myrerne (16); Sophus Michaëlis, Myreperspektiv og stjerneperspektiv (17); Orla Bundgaard Povlsen, I myrernes landskab (18); Albert Thurah, Om den flittige myre (19); Knud Wiinstedt, Myretuen (20). Myren og duen (fabel) (21).

LITTERATUR: (1) a 401h 5; b 401s 94; c 890 4; (2) 568e 188f; (3) 867 1905,611; (4) 222x 57; (5) 910d 222; (6) 55d 21; (7) 333b 56; (8) 426 8; (9) 116b 29; (10) 726 25; (11) 1g 38; (12) 300b 70-72; (13) 537m upag.; (14) 537g 37-39; (15) 537q 39f; (16) 540 11f; (17) 568e 188ff; (18) 697i 68f; (19) 859b upag.; (20) 906c 22f; (21) 58 1,1772,699f.

Gedehamse, »hvepse«, *Vespa*

Der findes syv arter gedehamse i vor fauna. De adskiller sig fra den brune og behårede honningbi ved at have glat lysegul bagkrop med sorte ringe. Reden bygges af en grå papir- eller kartonlignende træmasse. Gedehamsene kaldes almindeligvis hvepse (som zoologisk danner en anden insektgruppe), f.eks. når de opsøger syltetøj, frugt o.lign.; i Jylland var (er) hveps ethvert stort, langbenet og flyvende insekt, man ellers ikke havde navn til (1).

– Danmarks Dyreverden 2, 284-89.

Gedehams, ældre nydansk d.s., også *gedehvams*; *gedebrems(e)* 1500-t ff; VFyn (2); forleddet skyldes de gedehornkrumme følehorn, -hams måske af *hvams* (o. 1700) og beslægtet med engelsk *whame* 'bremse' samt verbet *vimse* (3) jf. *vimse* MSjælland 1893 (4).

Geding, *ginding* 1594ff (5), ældre nydansk *gid-*(d)ing, oldnord. *geitungr*; som persontilnavn Ge-

tingh, *Getings* 1300-1400-t (6); jyske sideformer: *gindt*, *ginning*, *getling* (7); *hornhveps* o. 1770 (8). *Hveps*, fællesgermansk, gammeldansk *hwæfsæ*, ældre nydansk *vespe*, *vispe* etc., af indogerm. *uobhsa* 'hveps', der måske hører til *uobh* 'væve (frem og tilbage)' og da sigtende til redebygningen (9). Som persontilnavn *Wispe*, *Wespa*, *Wispæ* 1300-t (10).

Bremle 1514 (11), *blindbremse* o. 1700 (12) er måske klæg s. 88; *åblebremse* Fyn o. 1890 (13), *pærebremse* Ø og SFyn, Langeland, Sjælland, Falster, Lolland (14), *pærebi* ØMøn (15), *gul bi* og *gul bremse* Ærø, Møn og *vejlebi* Ærø (16), *brumlebi* Sommersted Sønderjylland (17), *hvem-sing* Nr. Dalby ØSjælland (18); *øjenstikker* Vendsyssel (19) er ellers guldsmed s. 43.

Gedehamsen kunne »med rette kaldes *bihøgen* fordi den sparer hverken bierne eller deres arbejde, men røver til sig alt hvad den kan få deraf« (1763; 20).

LITTERATUR: (1) 212c 1,696; (2) 434 2,19; 388; (3) 659 6,738f; 626 127; (4) 224 1,36 (Slagelseegnen); (5) 434 2,20,39 og 5,352; 903 2,1802,351; (6) 363 2.1,333; (7) 212c 1,435; 224 1,1893,36; 296f 139; 66 1,193; (8) 26 3,58; (9) 626 164,469; (10) 363 2.2,1207; (11) 434 1,270; (12) 579 B223; (13) 224 1,1893,36; (14) 388; 276 2,471; 224 1,36; 430 457; (15) 388 1932; (16) 388; (17) 423; (18) 388 1923; (19) 202c 4,323; (20) 693b 1,694.

TALEMÅDER

Den som vil i gamle huller og snavs (eller: rage i alle huller) finder hvepse i nogle (1). Forstyrre et hvepsebo = foretage sig noget, hvormed man gør ondt værre, eller give sig i kast med hidsige folk, der kan hævne sig (1802; 2); stikke hånden i en hvepserede = driste sig til at gribe ind i en prekær sag (3).

Det er en svær hveps (Sønderholm; 4); til lille rask fyr: hvad er du for en bitte hveps? – En underlig hveps = person som farer sanseløst omkring; du er en værre hveps er et rosende og alligevel spottende udtryk (Vendsyssel; 5). Skældsord: en sur hveps (6).

Hvepseliv, -talje 1800-t ff, sammenligning med insektets snævre midte (7). Hveps er slang for kvindens ydre kønsdele (8).

»Hveps« var en børneleg med pind (9).

Ni hvepse og én ginding (eller: en halv snes gindinger) kan stikke en hest ihjel (Jylland; 10).

I et skæmtesagn banker slagsbroder på et træ, og ud flyver hvepse, som stikker ham; dagen efter ser han en torbist kravle på en bro og siger: Jeg ken-

der dig nok fra i går skønt du har fået en anden trøje på (MSJælland; 11).

LITTERATUR: (1) 212c 1,696; 464d 129; (2) 903 2,680; (3) 659 8,823f; (4) 235 9,1939,199; (5) 212c 1,696; 202c 2,67; (6) 464d 129; (7) 659 8,823; (8) 76c 313; (9) 878 197; (10) 464g 2,224; (11) 226 1956,65f.

PROSA OG POESI

Hvem kender ikke hvepsene eller gedehamsene? Disse sorte og gulringede insekter med deres slanke, elegante taille, disse »afskyelige« dyr, som er en rædsel for børnene, en skræk for damerne, og som selv den stærkeste del af menneskeslægten ikke vover at nærme sig uden med en gaffel eller et omvendt vinglas i hånden! Disse skabninger, som i syltetiden bringer husmoderen til fortvivlelsens rand *Vilhelm Bergsøe* (1). Hvepsene [søger] i husmoderens varme syltekøkken ikke andet end desperationens sidste hektiske nydelse. Der er ingen mening med deres tilværelse mere, de er bestemt til at dø ... Samfundet må nu gå i opløsning *Kelvin Lindemann* (2).

Hvepsene står stille over sumpen med spillende

vinger og strålende som alfesmykker mod den sorte bund, ophængte i usynlige tråde *Achton Friis* (3). Gedehamsene iført korsét nummer nul *Knud Poulsen* (4); sirlige, graciøse danser dyrene op ad ruderne, pæne og pyntelige, med små skridt spadserer de i vindueskarmen, pudser sig eller sidder og slikker solskin *C. Wesenberg-Lund* (5).

Om en lille lysning står der en krigerisk lyd · af vrisne gedehamse med harpuner *Vilhelm Bergstrøm* (6); den forbitrede brigant *Christian Elling* (7); summende bremse! · Den journalist gad jeg se, som bedre · bruger sin tråd og brummer sin remse *Emil Aarestrup* (8).

Hvepsen nu driver sin solgyldne leg *Jeppe Aakjær* (9); og hvepsene lydløst syr · deres neurotiske · mønstre i luften *Uffe Harder* (10). Hvepse i lækkert stribet skrud · huler et sommeræble ud *Aage V. Reiter* (11).

Niels E. Nielsen (12); Peter Ommerbo, Gedehamsen (13).

LITTERATUR: (1) 541 2,1863,72; (2) 521 127; (3) 248 3,286; (4) 695b 60; (5) 50b 2,320; (6) 49b 58; (7) 193b 130; (8) 947b 173; (9) 937g 40; (10) 310c 7; (11) 726 25; (12) 625c 28-30; (13) 657c 54.

Gedehamse på æble. BIOFOTO/Niels Westergaard Knudsen.

